

Теслюк В. М. кандидат психологічних наук,
доцент Національний університет біоресурсів і
природокористування України
<https://orcid.org/0000-0003-1112-428X>

Берестян О. В. студентка магістратури Національний
університет біоресурсів і природокористування України

ДОСЛІДЖЕННЯ РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ МОЛОДШОГО ШКОЛЯРА

У статті проаналізовані основні закономірності психічного розвитку особистості молодшого школяра. Відображено результати емпіричного дослідження розвитку особистості молодшого школяра. Здійснено діагностику продуктивності і стійкості уваги, розумового розвитку, мотивації до навчання, креативності та рівня тривожності молодших школярів.

Ключові слова: розвиток; молодший школяр; увага; розумовий розвиток; мотивація; креативність.

Вступ. Сучасне оновлення всіх сфер життєдіяльності суспільства потребує якісної нової освіти, яка відповідає міжнародним стандартам. Початкова школа, яка є наступним етапом після дошкільного періоду дитинства, забезпечує подальше становлення особистості дитини, її психічний, соціальний, фізичний розвиток.

Сучасна школа має тримати орієнтир не тільки на озброєння системою знань школярів, а, в першу чергу, на їх особистісний розвиток. У Концепції Нової української школи зазначено, що «У навчанні будуть враховані вікові особливості фізичного, психічного і розумового розвитку дітей... Дітей навчатимуть справлятися зі стресом та напругою. Педагогічні задачі вирішуватимуться в атмосфері психологічного комфорту та підтримки. Нова українська школа буде розкривати потенціал кожної дитини...» [4, с.18]. Тому оновлення української школи потребує актуалізації внутрішнього потенціалу учнів у процесі тих видів діяльності, які природно забезпечують саморозвиток дитячої особистості.

Мета статті – дослідити особливості розвитку особистості молодшого школяра в умовах закладу освіти.

Теоретичне підґрунтя. У сучасній психолого-педагогічній науці є величезний доробок із розвитку особистості у різних видах діяльності. Згідно з теоретичними положеннями Б.Г. Ананьєва, Л.С. Виготського, В.В. Давидова, Г.С. Костюка,

О.М. Леонтєва, С.Д. Максименка, С.Л. Рубінштейна та ін. діяльність розглядається як основа психічного розвитку та становлення особистості. Особлива увага вченими приділяється навчальній діяльності. На сучасному етапі розвитку вітчизняної психолого-педагогічної науки продовжується пошуку нових методів розвитку особистості школяра.

Розв'язання цих проблем можливе на основі впровадження новітніх освітніх технологій, які б забезпечили всебічний розвиток особистості дитини шкільного віку. Разом із іншими дослідниками, ми вважаємо, що однією з таких технологій є інтерактивне навчання, яке є потужним засобом розвитку особистості молодших школярів. У ході інтерактивного навчання активізуються такі психологічні процеси, як увага, сприймання, пам'ять і мислення, знижується рівень тривожності. Цей феномен досліджували: Б.Г. Ананьєв, Г.О. Балл, Л.І. Божович, В.В. Давидов, А.К. Маркова, С.Д. Максименко, Ю.І. Машбиць, С.В. Підлісна, В.В. Рибалка, М.Л. Смільсон.

Методи дослідження. *Теоретичні* – аналіз, порівняння, узагальнення, систематизація теоретичних даних для уточнення сутності базових понять досліджуваної проблеми; *емпіричні* – констатувальний експеримент, спостереження, бесіда, опитування, психодіагностичні методики для вивчення особливостей розвитку молодшого школяра.

Результати і обговорення. Молодший шкільний вік – це період активного психічного і особистісного розвитку учнів 6-10 років, які навчаються в початковій школі. У цьому віці центром психічного розвитку дитини стає формування довільності всіх психічних процесів. Психічний розвиток є процесом кількісних та якісних змін, що відбуваються у ході діяльності та спілкування молодшого школяра. Для психічного розвитку характерні такі закономірності:

1) гетерохронність: нерівномірний, хвилеподібний характер розвитку окремих психічних процесів особистості. Для кожної психічної властивості є сензитивний період, коли вона розвивається найінтенсивніше;

2) асинхронність: різні психічні функції мають різні сензитивні періоди за тривалістю і за віком їх настання.

3) стадіальність: етапи розвитку мають певну послідовність і взаємозв'язані. Новий етап розвивається на основі попереднього і вносить свої корективи у психіку дитини.

Характеристиками кожної стадії психічного розвитку виступають соціальна ситуація розвитку, основні новоутворення психіки й особистості та провідна діяльність. Під соціальною ситуацією розвитку розуміють співвідношення зовнішніх і внутрішніх умов розвитку психіки особистості. Вона визначає ставлення дитини до оточуючого та вимоги дорослих до дитини. Вікові новоутворення – це новий тип будови особистості та її діяльності, психічні зміни, що виникають у цьому віці й визначають перетворення в свідомості дитини, її внутрішнє й зовнішнє життя. Це ті позитивні надбання у психіці, які дозволяють перейти до нової стадії її розвитку [5].

У кожному віковому періоді вагомі зміни у психічному розвитку особистості забезпечує провідна діяльність, завдяки якій формуються основні особистісні новоутворення, відбувається перебудова психічних процесів і виникають нові види діяльності.

Емпіричне дослідження нами проводилось у спеціалізованій школі І-ІІІ ступенів №260 з поглибленим вивченням української мови та літератури міста Києва.

Загалом експериментом було охоплено 61 учень 4-х класів віком 10 років. Усіх досліджуваних було розділено на експериментальну та контрольну групи (експериментальна група – 4-Б клас, контрольна – 4-А клас).

Розподіл усіх учнів на контрольну та експериментальну групи дає змогу порівняти результати дослідження на етапі констатувального експерименту із результатами отриманими після проведення формуального експерименту.

У ході констатувального експерименту ми зупинились на дослідженні таких показників розвитку особистості молодшого школяра: продуктивність і стійкість уваги, розумовий розвиток, мотивація до навчання, креативність та рівень тривожності молодших школярів.

Увага – це той психічний процес, що є фундаментом оптимального функціонування всієї пізнавальної діяльності молодших школярів. Від її розвитку та здатності підтримувати увагу, залежать якість, успішність сприйняття та засвоєння навчального матеріалу. Зазначимо, що обсяг уваги, розподіл, переключеність із віком збільшуються, проте увага стає вибірковою.

Для дослідження уваги ми скористалися методикою «Коректурна проба» [1]. Показники коректурної проби ідентифікують такі властивості уваги як стійкість, обсяг, розподіл, концентрація, коливання. Дана методика дозволяє отримати великий спектр показників, аналіз яких надає можливість характеризувати такі властивості уваги, як стійкість, концентрація, розподіл.

Порівняльний аналіз результатів діагностики продуктивності та стійкості уваги в експериментальній та контрольній групах показав, що на констатувальному етапі дослідження показники уваги в групах практично не відрізнялися. В обох групах переважав низький рівень (відповідно 40% і 41%) (див. табл. 1).

Коли дитина йде до школи значно збільшується обсяг інформації, яку необхідно засвоювати щоденно. Хоча психічні процеси молодшого школяра розвиваються інтенсивно, але нерівномірно. Під впливом навчання

Питання психології

починається перебудова всіх пізнавальних процесів. Загальними характеристиками психічних процесів мають стати довільність, продуктивність і стійкість.

Табл.1

Порівняльний аналіз результатів діагностики продуктивності та стійкості уваги в експериментальній і контрольній групах (у %)

Рівень продуктивності і стійкості уваги	Експериментальна група	Контрольна група
Дуже високий	-	-
Високий	11%	12%
Середній	39%	38%
Низький	40%	41%
Дуже низький	10%	9%
Всього	100%	100%

Розумовий розвиток – це ступінь розвитку в дитини пізнавальних інтересів, сформованість уміння міркувати, обґрунтовувати свої думки, діяти адекватно до вимог старших, виявляти інтерес до пізнання навколишнього середовища, здатність швидко і правильно розуміти те, що їй говорять, вибудовувати власні судження, користуватися поняттями й узагальненнями.

Психолого-педагогічні дослідження свідчать про те, що в шкільному молодшому віці закладаються основи навчальної діяльності, психічні процеси набувають довільності, досягається достатній рівень розумового розвитку. Відомо, що розумова діяльність у дітей формується в процесі навчання під керівництвом вчителя.

Одне з найважливіших завдань сучасної освіти полягає у формуванні особистості, яка має високий рівень розумового розвитку, здатної ефективно засвоювати нові знання і застосовувати їх на практиці. Тому пошук нових психолого-педагогічних підходів до розвитку

розумової активності молодших школярів стає все актуальнішим.

У педагогічному словнику розумовий розвиток визначається як процес розвитку, вдосконалення інтелектуальної сфери й пізнавальних здібностей людини. Найінтенсивніше розумовий розвиток відбувається у ранньому дитинстві, підлітковому та юнацькому віці; у зрілому віці – дещо повільніше і головним чином у професійній сфері, у похилому віці процес розумового розвитку поступово затухає [3].

Для дослідження розумового розвитку молодших школярів ми скористалися методикою діагностики розумового розвитку Е.Ф. Замбацявічене [3]. У ході експерименту було проведено порівняння показників розумового розвитку молодших школярів експериментальної та контрольної груп. Порівняння показало, що в обох групах переважають високий та середній рівні розумового розвитку. Показники недостатнього (нижчого за середній) рівня нижчі у контрольній групі, у порівнянні з експериментальною (див. рис.1).

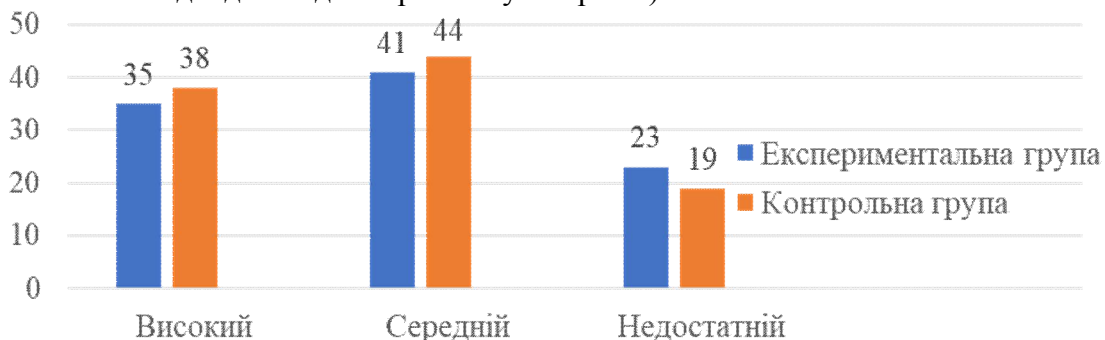

Рис.1. Порівняльний аналіз результатів діагностики рівнів розумового розвитку молодших школярів (у %)

Базовим компонентом організації є мотивація. Ефективність навчального процесу перебуває в прямій залежності від

розвитку мотиваційної сфери учня, яка потребує цілеспрямованого педагогічного впливу.

Так як молодший шкільний вік має великі ресурси формування шкільної мотивації, дозволяє формувати якості, які необхідні для життя в епоху швидких змін: відповідальність, ініціативність, самостійність, що можливо тільки за наявності високого рівня шкільної мотивації. Головний зміст мотивації у цьому віці – навчити вчитися, так як, це якраз той період, під час якого закладаються основи мотивації навчання, від якої залежить рівень пізнавальних здібностей людини в майбутньому. Навчальна мотивація – це процес, який

запускає, спрямовує й підтримує зусилля, спрямовані на здійснення навчальної діяльності. Це складна комплексна система, створена мотивами, цілями, реакціями на невдачі, наполегливістю й установками учня [2].

Дослідження мотивації до навчання ми здійснювали за допомогою методики «Шкалована самооцінка ПФС (задоволеність від навчання)» [1]. Порівняльний аналіз показав, що в учнів експериментальної та контрольної груп рівні мотивації до навчання майже не різняться. В двох групах переважають середній (відповідно 44% і 43 %) та нижче середнього рівні (відповідно 30% і 31%) мотивації до навчання (див. рис.2).

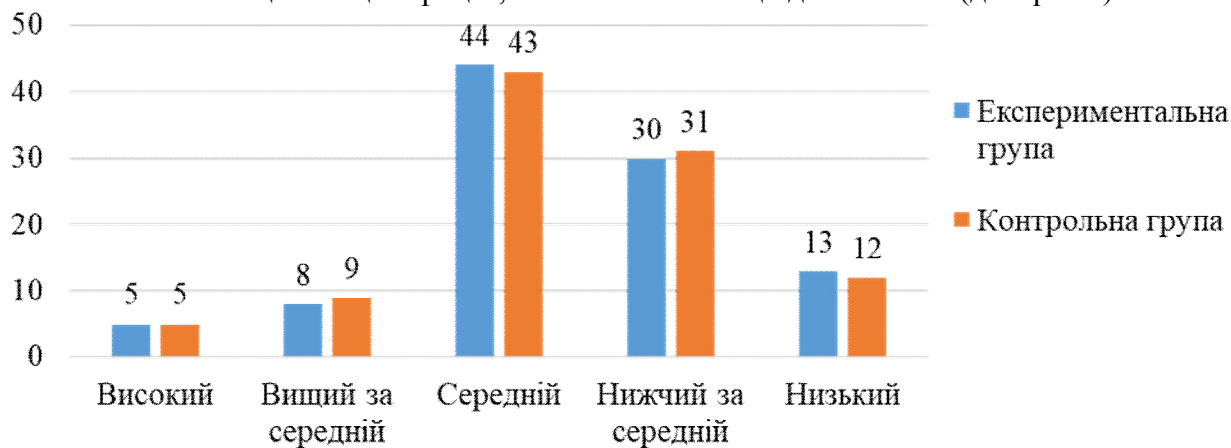

Рис. 2. Порівняльний аналіз результатів діагностики задоволеності від навчання у молодших школярів (у %)

Одним із пріоритетних напрямків модернізації сучасної освіти залишається спрямованість на розвиток творчого потенціалу школяра. У молодшому шкільному віці складаються сприятливі передумови для засвоєння креативних зразків і перетворення власного досвіду творчої діяльності як важливого джерела особистісного зростання і саморозвитку. Велика кількість фахівців вважають, що традиційне навчання в початковій школі не забезпечує стабільного розвитку креативності та спеціальних творчих здібностей учнів.

С.Д. Максименко визначає поняття «креативність» як природну властивість особистості, яка існує з початку життя людини. Це найвища форма активності. Креативність – це така активність, яка втілюється в продуктах творчості. Завдяки креативності людина виражає себе, свій

внутрішній світ, змінюючи його. Вона творить не тільки зовнішній світ, але й свій власний (внутрішній) [5].

На думку Е.П.Торренса креативність означає здатність копати глибше, дивитися краще, виправляти помилки, поринати в глибину, проходити крізь стіни, запалювати сонце, будувати замок на піску, вітати майбутнє.

Е.П. Торренс вважав, що креативність пов'язана з загостреним сприйняттям недоліків, пробілів та дисгармонії у знаннях, що окреслює творчу проблему, стимулює пошук рішення, виникнення, формування та перевірку гіпотез, їхню модифікацію та знаходження результату [11].

Розвиток креативності учнів відбувається на всіх етапах шкільного навчання, проте молодший шкільний вік – сенситивний період для розвитку креативності. Тому варто із метою розвитку

креативності у шкільне навчання включати спеціальні прийоми, методи та технології.

Для дослідження креативності у молодших школярів ми скористалися тестом творчого мислення Е.П.Торренса [9].

Дослідження підтвердило, що в учнів обох класів переважає середній та достатній рівні розвитку креативності, показники високого рівня в обох групах низькі (див. рис.3).

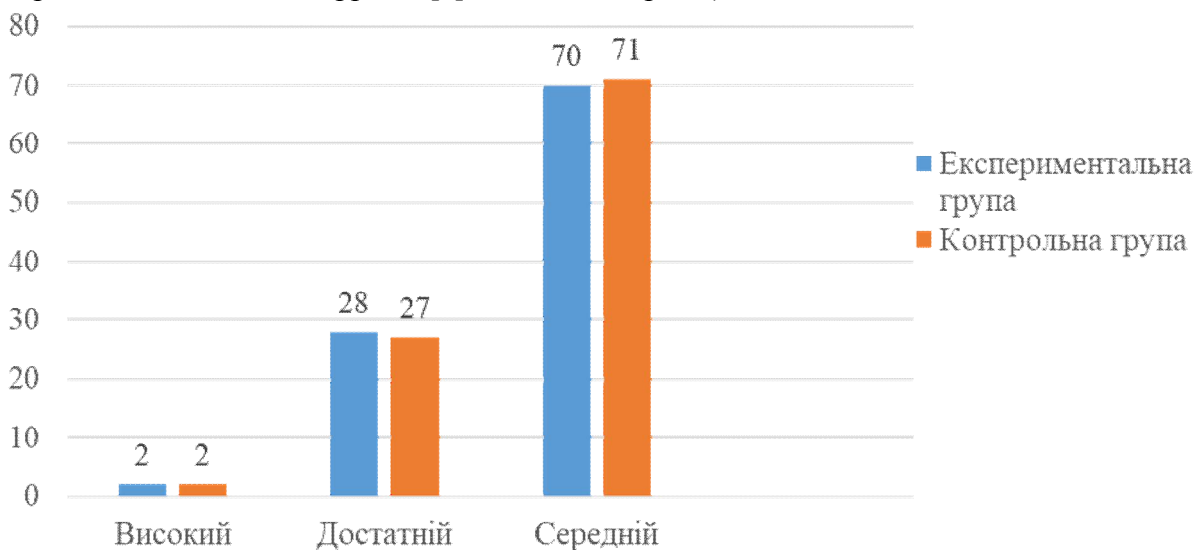

Рис. 3. Порівняльний аналіз результатів діагностики креативності в експериментальній і контрольній групах (у %)

Креативність є інтегральною характеристикою, суб'єктивною детермінантою творчості. На її розвиток та формування впливають особливості її умови протікання діяльності.

У початковій школі учні стикаються з однією з найпоширеніших проблем – шкільною тривожністю. Це явище негативно впливає на всі сфери життя молодшого школяра: здоров'я та стан психіки, спілкування з однолітками і учителями, успішність в школі та самореалізацію. Тому однозначно важливим завданням є зниження рівня шкільної тривожності, що допоможе учням легше долати труднощі, знаходити вихід із конфліктних ситуацій, і, як результат, створить умови для самореалізації, сприятиме досягненню позитивних результатів у спілкуванні, навчальній діяльності.

З метою дослідження шкільної тривожності ми скористалися тестом шкільної тривожності Філіпса [7]. Методика дослідження шкільної тривожності Філіпса надає можливість глибше і суттєво дослідити не лише загальну тривожність учня початкової школи, а й наступні її фактори: переживання соціального стресу;

фрустрація потреби у досягненні успіху; страх самовираження; страх ситуації перевірки знань; страх невідповідності очікуванням оточуючих; низька фізіологічна опірність стресу; проблеми і страхи у відносинах із учителями.

Зупинимось на змістовній характеристиці факторів:

1. Загальна тривожність у школі – загальний емоційний стан дитини, пов'язаний із різними формами його включення в життя школи.

2. Переживання соціального стресу – емоційний стан дитини, на тлі якого розвиваються його соціальні контакти.

3. Фрустрація потреби у досягненні успіху – несприятливий психічний фон, який дозволить дитині розвивати свої потреби в успіху, досягненні високого результату.

4. Страх самовираження – негативні емоційні переживання ситуацій, пов'язаних із необхідністю саморозкриття, пред'явлення себе іншим, демонстрації своїх можливостей.

5. Страх ситуації перевірки знань – негативне ставлення і переживання тривоги в ситуаціях перевірки (особливо публічної) знань, досягнень, можливостей.

Питання психології

6. Страх невідповідності очікуванням оточуючих – орієнтація на значимість інших в оцінці своїх результатів, вчинків і думок, тривога з приводу оцінок.

7. Низька фізіологічна опірність стресу – особливості психофізіологічної організації, що знижують пристосовність дитини до ситуацій стресогенного характеру, що підвищують вірогідність

неадекватного, деструктивного реагування на тривожний фактор середовища.

8. Проблеми і страхи у відносинах із учителями – загальний негативний емоційний фон відносин із дорослими в школі, знижує успішність навчання дитини [7].

Результати дослідження шкільної тривожності у молодших школярів відображені в таблицях 2 і 3.

Табл. 2

Результати шкільної тривожності (експериментальна група у %)

№	Рівні тривожності	Фактори							
		1	2	3	4	5	6	7	8
1.	Низький рівень	15,6	3,1	12,5	18,8	12,5	34,4	37,4	28,1
2.	Середній рівень	25	15,6	12,5	21,9	31,2	12,5	25	15,6
3.	Високий рівень	40,6	34,4	25	21,9	31,2	28,1	31,2	25
4.	Дуже високий рівень	18,8	46,9	50	37,4	25	25	6,3	31,2
Всього учнів:		31	31	31	31	31	31	31	31

Примітки: 1 – загальний рівень тривожності; 2 – переживання соціального стресу; 3 – фрустрація потреби у досягненні успіху; 4 – страх самовираження; 5 – страх ситуації перевірки знань; 6 – страх невідповідності очікуванням оточуючих; 7 – низька фізіологічна опірність стресу; 8 – проблеми і страхи у відносинах із учителями.

Табл. 3

Результати шкільної тривожності (контрольна група у %)

№	Рівні тривожності	Фактори							
		1	2	3	4	5	6	7	8
1.	Низький рівень	14,6	3,1	13,5	18,8	12,5	33,4	37,4	29,2
2.	Середній рівень	25	16,6	11,5	21,9	31,2	13,5	25	14,6
3.	Високий рівень	39,6	33,4	25	21,9	31,2	28,1	31,2	25
4.	Дуже високий рівень	20,8	46,9	50	37,4	25	25	6,3	31,2
Всього учнів:		30	30	30	30	30	30	30	30

Примітки: 1 – загальний рівень тривожності; 2 – переживання соціального стресу; 3 – фрустрація потреби у досягненні успіху; 4 – страх самовираження; 5 – страх ситуації перевірки знань; 6 – страх невідповідності очікуванням оточуючих; 7 – низька фізіологічна опірність стресу; 8 – проблеми і страхи у відносинах із учителями.

Результати дослідження підтвердили, що велика частка учнів експериментальної та контрольної груп мають високий (відповідно 40,6% і 39,6%) і дуже високий (відповідно 18,8% і 20,8%) рівень шкільної тривожності. У значного відсотка учнів було виявлено високий і дуже високий рівні тривожності за факторами «переживання соціального стресу» і «фрустрація потреби у досягненні успіху», що зумовлює розвиток у них негативного і амбівалентного ставлення до навчання. Відмітимо, що ці показники навіть є вищими, у порівнянні з показниками загальношкільної тривожності.

Отримані результати у ході дослідження підтверджують той факт, що явище шкільної тривожності потребує

обов'язкової його корекції. Адже як стверджують психологи, що під час навчання кількість здорових дітей зменшується у п'ять разів. Зниження рівня тривожності сприяє підвищенню рівня самооцінки, переживанню почуття душевного комфорту, успішнішому навчанню, швидкій адаптації до шкільного життя та навчальної діяльності.

Із метою зниження шкільної тривожності в учнів початкової школи, дослідники пропонують включати в навчальний процес психологічні ігри, як основний елемент інтерактивного навчання [55; 10]. У початковій школі використання психологічних ігор має за мету: концентрація та переключення уваги учнів, зміна виду діяльності, забезпечення

Питання психології

чергування розумових та фізичних навантажень, формування в учнів навичок міжособистісної взаємодії. Уроки, які включають психологічні ігри проходять динамічніше і цікавіше. Учні працюють під час уроків активніше, більше встигають та отримують задоволення від навчання. Психологи пропонують проводити такі ігри на всіх уроках. Особливу увагу приділити першокласникам, які ще не звикли до тривалої напруженої діяльності та тільки адаптуються. Першокласники швидко стомлюються, знижується їхня увага, набридає одноманітність.

Тому психологічні ігри пропонують провадити в шкільну практику як один із ефективних методів організації навчальної діяльності молодших школярів. Успіх інтерактивного навчання, а також позитивний фізіологічний і емоційний вплив на учнів залежить, насамперед, від правильного вибору гри. При її виборі

потрібно враховувати форму проведення занять: урок, перерва, виховна година, група подовженого дня, позакласний захід.

Висновки. Отже, емпіричне дослідження особливостей розвитку молодшого школяра, таких показників розвитку його особистості як продуктивність і стійкість уваги, розумовий розвиток, мотивація до навчання, креативність та рівень тривожності підтвердило необхідність здійснення спеціальної психокорекційної роботи з цією віковою категорією учнів.

Наступним етапом дослідження з даної проблематики є вивчення інших показників розвитку особистості молодого школяра та його дермінант, пошук ефективних технологій, методів, які б сприяли особистісному розвитку, розробка серії психологічних ігор, які можна використовувати під час проведення різних шкільних та позашкільних форм навчання.

Список використаних джерел

1. Адаптація дитини до школи. Київ: Мікрос-СВС, 2003. 111 с.
2. Воляннюк А. С. Мотивація як фактор підвищення навчальної успішності молодших школярів. *Наук. збірн. «Актуальні питання гуманітарних наук»*. Том 1, № 27, С. 241–245.
3. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник. Київ: Либідь, 1997. 374 с.
4. Концепція Нової української школи. URL: https://www.pedrada.com.ua/files/articles/2365/Концепція_Nova_ukrainska_shkola_MON_2016_Pedrada.pdf (дата звернення: 27.05.2022).
5. Максименко С.Д. Генетико-психологічні проблеми становлення особистості. Психологічні чинники самодетермінації особистості в освітньому просторі: кол. моногр. Кіровоград: Імекс-ЛТД, 2013. 400 с.
6. Методика визначення розумового розвитку молодших школярів Е. Ф. Замбацявічене. URL: https://stud.com.ua/82660/psihologiya/metodika_vivchennya_rozumovogo_rozvitku_ditey_zambitsyavichene (дата звернення: 07.11.2021).
7. Оцінка рівня тривожності (тест шкільної тривожності Філіпса). URL: <https://vseosvita.ua/library/ocinka-rivna-trivoznosti-test-skilnoi-trivoznosti-filipsa-219796.html> (дата звернення: 10.11.2021).
8. Підлісна С.В. Використання психологічних вправ на уроках в початковій школі. Психолого-педагогічні засади інноваційних технологій розвитку особистості: метод. посіб. Київ, 2021. 169 с.
9. Психологічна діагностика інтелекту, мислення, креативності дитини /упоряд.: С. Максименко, Л. Кондратенко, О. Главник. Київ: Мікрос-СВС, 2003. 112 с.
10. Теслюк В. М. Індивідуальний стиль педагогічного спілкування викладача: теоретико-методичний аспект: моногр. Київ: Ліра-К, 2015. 250 с.
11. Torrance E. P. *The Search for Satori and Creativity*. Buffalo N.Y.: Creative Education Foundation, 1979. 253 p.

References

1. Adaptatsiia dytyny do shkoly. [Adaptation of the child to school.] Kyiv: Mikros-SVS, 2003. 111 s. (in Ukrainian)
2. Volianiuk A. S. Motyvatsiia yak faktor pidvyshchennia navchalnoi uspishnosti molodshykh shkoliariv. [Motivation as a factor in improving the academic performance of primary school students.] *Nauk. zbirn. «Aktualni pytannia humanitarnykh nauk»*. Tom 1, № 27, S. 241–245. (in Ukrainian)
3. Honcharenko S. U. *Ukrainskyi pedahohichnyi slovnyk*. [Ukrainian pedagogical dictionary.] Kyiv: Lybid, 1997. 374 s. (in Ukrainian)

4. Kontsepsiia Novoi ukrainskoi shkoly. [The concept of the New Ukrainian school.] URL: https://www.pedrada.com.ua/files/articles/2365/Koncepcija_Nova_ukrainska_shkola_MON_2016_Pedrada.pdf (data zvernennia: 27.05.2022). (in Ukrainian)
5. Maksymenko S.D. Henetyko-psykholohichni problemy stanovlennia osobystosti. Psykholohichni chynnyky samodeterminatsii osobystosti v osvithnomu prostori: kol. monohr. [Genetic and psychological problems of personality formation. Psychological factors of self-determination of the individual in the educational space.] Kirovohrad: Imeks-LTD, 2013. 400 s. (in Ukrainian)
6. Metodyka vyznachennia rozumovoho rozvytku molodshykh shkolariv E. F. Zambatsiavichene. [Methods for determining the mental development of primary school students E. F. Zambatsiavichene.] URL: https://stud.com.ua/82660/psihologiya/metodika_vivchennya_rozumovogo_rozvitku_ditey_zambatsiavichene (in Ukrainian)
7. Otsinka rivnia tryvozhnosti (test shkilnoi tryvozhnosti Filipisa). [Assessment of anxiety (Phillips school anxiety test).] URL: <https://vseosvita.ua/library/ocinka-rivna-trivozhnosti-test-shkilnoi-trivozhnosti-filipisa-219796.html> (in Ukrainian)
8. Pidlisna S.V. Vykorystannia psykholohichnykh vprav na urokakh v pochatkovii shkoli. Psykholohopedahohichni zasady innovatsiinykh tekhnolohii rozvytku osobystosti: metod. posib. [The use of psychological exercises in primary school lessons. Psychological and pedagogical principles of innovative technologies of personality development.] Kyiv, 2021. 169 s. (in Ukrainian)
9. Psykholohichna diahnozyka intelektu, myslennia, kreatyvnosti dytyny [Psychological diagnosis of intelligence, thinking, creativity of the child.] /uporiad.: S. Maksymenko, L. Kondratenko, O. Hlavnyk. Kyiv: Mikros-SVS, 2003. 112 s. (in Ukrainian)
10. Tesliuk V. M. Indyvidualnyi styl pedahohichnoho spilkuvannia vykladacha: teoretyko-metodychnyi aspekt: monohr. [Individual style of pedagogical communication of the teacher: theoretical and methodological aspect.] Kyiv: Lira-K, 2015. 250 s. (in Ukrainian)
11. Torrance E. P. The Search for Satori and Creativity. Buffalo N.Y.: Creative Education Foundation, 1979. 253 p. (in USA)

Summary

Teslyuk V. candidate of psychological sciences, associate professor National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine

Berestyan O. Magistr National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine

STUDY OF PERSONAL STUDENT PERSONALITY DEVELOPMENT

Introduction. Modern renewal of all spheres of society requires quality new education that would meet international standards. Primary school, which is the next stage after the preschool period of childhood, provides further development of the child's personality, his mental, social and physical development. A modern school should focus on equipping students with a system of knowledge, on their personal development. The renewal of the Ukrainian school requires the actualization of the inner potential of students in the process of those activities that naturally ensure the self-development of the child's personality.

Purpose – to investigate the peculiarities of the development of the personality of a junior schoolchild in an educational institution.

Methods. Theoretical – analysis, comparison, generalization, systematization of theoretical data to clarify the essence of the basic concepts of the problem; empirical – observational experiment, observation, conversation, survey, psychodiagnostic techniques to study the peculiarities of the development of junior high school.

Originality. The algorithm of research of indicators of development of the personality of the younger schoolboy is offered in the article. The results of the study can be used in the work of teachers, practical psychologists, educators of extended day groups, in the training and retraining of educators.

Conclusion. An empirical study of the development of junior high school students, such indicators of his personality development as productivity and stability of attention, mental development, motivation to learn, creativity and anxiety confirmed the need for special psycho-correctional work with this age group.

The next stage of research on this issue is to study other indicators of personality development of young students and their determinants, finding effective technologies, methods that would promote personal development, developing a series of psychological games that can be used in various school and extracurricular activities. The study found that a feature of the development of junior high school students is the compliance of basic indicators with low and medium levels.

Key words: development; junior high school student; warning; mental development; motivation; creativity.

Автори заявляють про відсутність конфлікту інтересів.

Received/Поступила: 07.06.22.